

Sprog som tillægskompetence: Hvilke sprog og hvorfor?

På både Roskilde Universitet og Københavns Universitet findes eksempler på tiltag, der er rettet mod at give studerende uden for de traditionelle sprogfag mulighed for at integrere fremmedsprog i deres fagstudier (Bojsen 2018; Larsen, Daryai-Hansen & Holmen 2016). Der er flere årsager til disse tiltag: At læse originalkilder på et fremmedsprog har tidligere været almindelig praksis i mange universitetsfag på de "tørre" fakulteter, og en sådan praksis tjener stadig meningsfulde faglige formål. Hertil kommer, at nogle fag i stigende grad arbejder med at udvikle kritiske blik på oversættelser af fagtekster og dokumenter, hvilket også kræver en vis sprogkompetence af de studerende. Endelig understreges det, at fremmedsprogskompetencer kan understøtte mobilitet, såvel undervejs i uddannelsen

KAMILLA KRAFT

Ph.d. og adjunkt
Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns
Universitet
kamillakraft@hum.ku.dk

SANNE LARSEN

Ph.d. og adjunkt
Center for Internationalisering og Parallelsproglighed,
Københavns Universitet
sannela@hum.ku.dk

ANNE HOLMEN

Professor og centerleder
Center for Internationalisering og Parallelsproglighed,
Københavns Universitet
aholmen@hum.ku.dk

som på arbejdsmarkedet. Man kan sammenfattende sige, at adgang til flere sprog kan give bedre grundlag for videnstilegnelse og -formidling. En lignende vurdering fremgår bl.a. af regeringens *Strategi for styrkelse af fremmedsprog i uddannelsessystemet* (Undervisningsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet 2017), i hvilken en af målsætningerne er, at “fremmedsprog i højere grad integreres i et bredere udsnit af de videregående uddannelser”, således at “en større andel af fremtidens arbejdsstyrke opnår solide sprogkompetencer som tillægskompetence til andre kernefagligheder” (s. 18). I sådanne spørgsmål er der ofte fokus på engelsk – og i forhold til det danske arbejdsmarked også dansk – men som vi vil se i denne artikel, er der også en potentiel interesse for andre sprog blandt de studerende. Og der kan spores en vis interesse fra politisk hold til at understøtte denne interesse med midler til implementering; i hvert fald modtog alle danske universiteter i december 2021 ekstraordinære midler til at styrke tysk og fransk, både i sproguddannelser og som tillægskompetence.

I denne artikel diskuterer vi delresultater fra et studie af behov og motivation for sprog (i flertal) blandt studerende på ni forskellige danske uddannelsesinstitutioner, heriblandt lange videregående uddannelser, erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser. Studiet udføres i forbindelse med projektet *Modeller for undervisning i sprog som tillægskompetence*, som er finansieret af Det Nationale Center for Fremmedsprog. Projektets formål er dels at skabe indsigt i de studie- og karrieremæssige roller, som fremmedsprog spiller i tilknytning til andre fagligheder i uddannelsessystemet, dels at udvikle et sæt modeller for udbud af undervisning i sprog som tillægskompetence baseret på en behovsafdækning på de deltagende uddannelsesinstitutioner.

Her præsenterer vi delresultater fra en spørgeskemaundersøgelse afviklet blandt studerende på tre uddannelser på henholdsvis Københavns Universitet (bachelor- og kandidatuddannelsen i jura), Danmarks Tekniske Universitet (diplomingeniøruddannelsen) samt Københavns Erhvervsakademi (bygningskonstruktøruddannelsen). Med fokus på de studerendes svar vedrørende valg og fravalg af specifikke sprog stiller vi skarpt på følgende spørgsmål: Hvilke sprog er de studerende ved at tilegne sig? Hvilke sprog mener de at have behov for i deres fremtidige arbejdsliv? Og sidst: Hvordan vurderer de, at deres uddannelsesinstitution ruster dem i forhold til deres forestillede behov for flersprogede kompetencer?

Sektion 2 er en kort redegørelse for undersøgelsens metode og data, mens sektion 3 byder på en gennemgang af spørgeskemaets

foreløbige resultater, og sektion 4 diskuterer tværgående såvel som egenartede tendenser i fremstillingerne af sprogbehov og motivation.

Metode

Data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt de studerende er indsamlet med dataværktøjet SurveyXact og består af ca. 20 spørgsmål¹, der spørger ind til de studerendes sprogbioграфи, brug af sprog i deres uddannelse samt deres forventninger til behov for sprog i deres fremtidige arbejdsliv. Da vi i denne artikel er specielt interesserede i de studerendes udsagn og refleksioner om motivation, har vi udvalgt fire spørgsmål fra spørgeskemaet, som vi fremlægger og diskuterer svar fra. Disse er:

1. Hvilke sprog er du ved at lære/styrke, og hvorfor?
2. Hvilke sprog mener du at have brug for til fremtidigt arbejde, og hvorfor?
3. I hvilken grad vurderer du, at dit studie forbereder dig til arbejdsmarkedets forventninger til dine engelskkompetencer?
4. I hvilken grad vurderer du, at dit studie forbereder dig til arbejdsmarkedets forventninger til dine fremmedsprogskompetencer på andre sprog end engelsk?

Vi har udvalgt disse spørgsmål som grundlag for analysen, fordi de er designede til at komme omkring de studerendes egne vurderinger af deres behov og motivation for at bruge flere sprog i relation til deres studie og fremtidige profession.

Til spørgsmål 1 har de studerende selv angivet deres sprog i fritekstsvar, mens de i spørgsmål 2 har kunnet vælge fra en liste med sprog.² Desuden har de kunnet tilføje andre sprog under kategorien "Andre" som var kombineret med et fritekstsvar. Til spørgsmål 3 og 4 har de studerende skullet graduere deres svar ("I meget høj grad", "I høj grad", "I nogen grad", "I ringe grad", "I meget ringe grad", "Slet ikke"). Svarmulighederne inkluderede også "Ved ikke" samt "Jeg mener ikke, at arbejdsmarkedet har forventninger til mine engelskkompetencer/kompetencer på andre sprog end engelsk". Vi har sikret, at respondenter kun kan svare én gang, dvs. vi undgår, at den samme respondent optræder flere gange i den samlede besvarelse. Fritekstspørgsmål er gennemgået af artiklens forfattere, der i det følgende har opsummeret de mest hyppige svar, der relaterer sig til de studerendes udsagn om motivation.

På Københavns Universitet er spørgeskemaet distribueret til alle indskrevne studerende på Det Juridiske Fakultets seks uddannelser (i alt 3.427 studerende). Heraf har 419 (12 %) svaret på hele spørgeskemaet. Næsten alle disse respondenter studerer på bachelor- eller kandidatdelen af jurauddannelsen (405 studerende). Vi formoder, at deres besvarelser repræsenterer de jurastuderende, der er mest interesserede i spørgsmålet om sprog som tillægskompetence – hvad end dette er udtryk for en positiv eller negativ holdning til mere sprog i uddannelsen. På Danmarks Tekniske Universitet (DTU) er spørgeskemaet distribueret til alle indskrevne studerende på diplomingeniøruddannelsen, retning eksport og teknologi (i alt 332 studerende). Heraf har 73 svaret på hele spørgeskemaet. Disse respondenter fordeler sig på studerende, der har engelsk som en obligatorisk del af deres uddannelse (59 respondenter), og studerende, der har en kombination af engelsk og spansk, fransk eller tysk (14 respondenter). Sidstnævnte er indskrevet på tidligere studieordninger, der er under udfasning på DTU. Nedenfor analyseres derfor kun svarene fra de 59 studerende indskrevet på uddannelsens nyeste studieordning. På bygningskonstruktøruddannelsen er spørgeskemaet distribueret på både den danske (i alt 852 studerende) og den engelsksprogede (i alt 350 studerende) linje af uddannelsen. Den engelsksprogede uddannelse rummer både danske og internationale studerende. I alt 127 studerende har besvaret hele spørgeskemaet, 71 fra den danske linje og 56 fra den internationale linje.

I den næste sektion trækker vi de vigtigste tendenser relateret til de fire udvalgte spørgsmål frem for hver uddannelse for afslutningsvis at kunne sige noget om de studerendes motivation og ønsker i forhold til sprog som tillægskompetence. Som baggrund for dette præsenterer tabel 1 de studerendes svar på et baggrundsspørgsmål om, hvor mange sprog de kan bruge. Besvarelserne viser, at ikke kun de studerende på bygningskonstruktøruddannelsens internationale linje, men langt de fleste af de studerende, som har svaret på spørgeskemaet på alle tre uddannelser, i en eller anden grad er flersprogede.

Antal sprog	Jurauddannelsen, KU (N: 419)		Diplomingeniør, DTU (N: 59)		Bygningskonstruktør, KEA (N: 127)	
	Antal studerende	Procent	Antal studerende	Procent	Antal studerende	Procent
1	26	6 %	1	2 %	9	7 %
2	154	37 %	17	29 %	56	44 %
3	140	33 %	21	36 %	34	27 %
4	62	15 %	13	22 %	22	17 %
5	24	6 %	7	12 %	5	4 %
6+	13	3 %	0	0 %	1	1 %

Tabel 1. Hvor mange sprog kan du bruge?

Resultater

Over en tredjedel af de 419 respondenter fra jura svarer, at de er i gang med at lære sprog, heraf er 56 i gang med at lære et nyt sprog, mens 94 er i gang med at styrke et eksisterende sprog. De nævner i alt 22 forskellige nye sprog, heraf nævner flest fransk (16 studerende) og spansk (13 studerende). I de studerendes uddybende kommentarer kommer især personlige interesser og relationer frem som vigtig motivation. Den noget større gruppe, der er i gang med at styrke eksisterende sprog, har engelsk som en klar førsteprioritet. Således er 40 studerende i gang med at styrke engelsk, mens blot 19 studerende er i gang med at styrke fransk, som er på andenpladsen. I alt nævnes 16 sprog. Karriere, studie og arbejde nævnes som årsager til at styrke disse sprog, men der er også fokus på at fastholde eller forbedre en sproglig kompetence, såvel som familieårsager.

I forhold til sprogbehov i deres fremtidige arbejdsliv har de jurastuderende et markant fokus på engelsk og dansk. 95 % (401 studerende) svarer, at de vil få brug for engelsk, mens 89 % (376 studerende) også angiver dansk. Fransk og tysk indtager tredje- og fjerdepladsen med henholdsvis 107 og 91 respondenter. I de studerendes uddybende kommentarer ses der en vis orientering mod dansk som det, der bruges i Danmark, og engelsk som det, der bruges alle andre steder (Lønsmann 2011). Der er også en forståelse af, at disse to sprog er "normen". Når fransk nævnes, er det gerne i relation til EU-ret og

bestemte internationale domstole, hvor fransk er vigtigt som lingua franca. Tysk knytter sig på jurastudiet især til retshistorien.

Hvor de jurastuderende klart orienterer sig mod engelsk som det fremmedsprog, der er vigtigst i forhold til deres fremtidige arbejde, er de til gengæld overvejende utilfredse med, hvordan deres uddannelse rustet dem i forhold til engelskkompetencer. Således fordeler 56 % af respondenterne sig mellem de tre negative svarmuligheder "I ringe grad"/"I meget ringe grad"/"Slet ikke", mens 38 % fordeler sig på de tre positive: "I nogen grad"/"I høj grad"/"I meget høj grad". Tendensen er endnu mere udpræget ved spørgsmålet om andre fremmedsprogskompetencer end engelsk. Her svarer 72 %, at uddannelsen "Slet ikke" eller "I (meget) ringe grad" klæder dem på. Blot 11 % fordeler sig på "I (meget) høj grad" og "I nogen grad".

På diplomingeniøruddannelsen svarer 36 af de 59 respondenter ja til, at de er i gang med at lære nye sprog eller styrke sprog, som de allerede mestrer i en vis grad. 23 studerende svarer nej. Kun otte studerende er ved at lære nye sprog, og her nævnes spansk, fransk, japansk, italiensk og mandarin. Det er overvejende personlige relationer eller interesser, der angives som grunde til at kaste sig ud i at lære disse sprog. Hos den noget større gruppe (30 studerende), der er i gang med at styrke sprog, er engelsk en førsteprioritet, og motivationen er primært, at det er en del af uddannelsen som et obligatorisk fag. Styrkelse af andre sprog (tysk, spansk, fransk og japansk) begrundes i personlige og/eller faglige interesser samt vurderede jobmæssige fordele.

I lighed med svarene fra jurauddannelsen er engelsk og dansk stærkest repræsenteret i forhold til sprogbehov og fremtidigt arbejdsliv. 58 af 59 studerende på diplomingeniøruddannelsen svarer således, at de vil få brug for engelsk, mens 52 også svarer dansk. Relativt mange studerende nævner tysk (22 studerende), kinesisk (17 studerende) og spansk (13 studerende). I de studerendes uddybende kommentarer omtales både dansk og engelsk som nødvendige for at arbejde i en virksomhed i Danmark, og engelsk i tillæg som en hjørnesten i international business. De studerende begrundet oftest deres valg af tysk med, at Tyskland udgør en af Danmarks største handelspartnere. Kompetencer i tysk ses som en fordel af nogle respondenter ud fra en formodning om, at tyskere generelt ikke har så gode engelskkundskaber og/eller foretrækker at kommunikere på tysk. Spansk begrundes hyppigt med, at det (også) er "et udbredt sprog", og enkelte udtrykker i tillæg, at man ikke kan forvente, at alle lærer engelsk i spansktalende lande. Endelig forbindes kinesisk ofte med et marked i vækst.

Modsat de jurastuderende vurderer de studerende på diplomingeniøruddannelsen, at deres uddannelse forbereder dem særdeles godt til arbejdsmarkedets forventninger til deres engelskkompetencer. Kun fire studerende svarer "Ved ikke" på dette spørgsmål, mens resten (93 %) fordeler sig på de positive svarmuligheder: "I meget høj grad"/"I høj grad"/"I nogen grad". De studerende forholder sig mindre positivt til spørgsmålet om, hvor godt deres uddannelse forbereder dem til arbejdsmarkedets forventninger til andre fremmedsprogskompetencer end engelsk. Her fordeler 25 studerende sig på "I meget høj grad", "I høj grad" og "I nogen grad", mens 22 studerende fordeler sig på "I ringe grad", "I meget ringe grad" og "Slet ikke".

På bygningskonstruktøruddannelsen svarer 29 studerende ja til, at de er i gang med at lære nye sprog, mens 42 er ved at styrke sprog. 61 studerende svarer nej. Blandt dem, der er ved at lære et nyt sprog, primært studerende på den internationale linje, dominerer dansk. I de uddybende forklaringer anfører alle studerende på den internationale linje, at de lærer dansk, enten fordi de er og vil blive i Danmark, eller mere specifikt at de skal bruge det for at være del af det danske arbejdsmarked og samfund (se også udgivelse om bygningskonstruktørstuderende på den engelsksprogede linje, Mortensen & Lønsmann 2021). De få studerende på den danske linje, der svarer ja til, at de er ved at lære nye sprog (11), har en ligelig fordeling mellem sprogtilegnelse "for sjov" eller "for fremtidigt arbejde". I forhold til at styrke eksisterende sprog dominerer engelsk og dansk, og også de studerende på den danske linje orienterer sig i deres besvarelser på dette spørgsmål mod, at sprogene har en funktion i forhold til fremtidigt arbejde eller til brug i uddannelsen.

I forhold til sprogbehov og fremtidigt arbejdsliv svarer 117 af de 127 respondenter, at de vil have behov for engelsk, 99 svarer dansk og 34 tysk. Herefter følger spansk med en vis volumen (22 studerende), mens en række andre sprog nævnes mindre hyppigt: fransk, polsk, kinesisk, italiensk, svensk, norsk, arabisk, japansk, portugisisk, russisk og islandsk. I de studerendes uddybende svar ses både en forestilling om engelsk som det eneste internationale sprog, men også forestillinger om behov for flere sproglige ressourcer til kommunikation og samhandel med andre markeder – såsom Tyskland – såvel som med kolleger på flersprogede arbejdspladser (Kraft 2020). Samtidig er de studerende på begge linjer også opmærksomme på, at dansk fortsat har en stor betydning i danskbaserede virksomheder og projekter.

De studerende er overvejende tilfredse med, hvor godt deres uddannelse gør dem kompetente i forhold til engelsk. Således fordeler

65 % af de 127 respondenter sig mellem de tre positive svarmuligheder “I (meget) høj grad” og “I nogen grad”. Kun studerende på den danske linje anvender de negative svarmuligheder, og kun ca. en fjerdedel af disse. Endelig svarer 4 %, at de ikke mener, at arbejdsmarkedet stiller krav til deres engelskkompetencer, og 4 % svarer ligeledes “Ved ikke”. Noget anderledes ser det ud i forhold til spørgsmålet om andre fremmedsprogskompetencer end engelsk. 32 % svarer “Slet ikke” og kun 8 % mener ikke, at arbejdsmarkedet stiller krav om andre fremmedsprog end engelsk. Det er primært blandt studerende på den danske linje, at utilfredsheden er stor (“Slet ikke” = 44 %, “I meget ringe grad” = 10 %), men den er også at spore på den internationale linje (“Slet ikke” = 16 %, “I meget ringe grad” = 11 %). Dette kunne altså tyde på, at der er et uset behov for andre fremmedsprogskompetencer end engelsk. Sammenholdt med de øvrige besvarelser kunne det se ud til, at disse behov især vedrører dansk og tysk.

Sammenfatning

De studerende, der har svaret på spørgeskemaet på alle tre uddannelser, er stort set alle flersprogede med nogen interesse i at lære nye sprog eller i at styrke eksisterende sprogkompetencer. Særligt på jurauddannelsen er paletten af sprog ganske bred i forhold til dette spørgsmål. Når spørgsmålet drejer sig om behov for sprog i de studerendes fremtidige arbejdsliv, ændrer svarfordelingen sig til at have engelsk og dansk som de klart dominerende sprog på alle tre uddannelser. Disse sprog indtager en naturlig plads, idet de studerendes behov for kompetencer forstås som indlysende. På jurauddannelsen har studerende, der gerne vil arbejde i specifikke lande eller domstole, også fokus på særligt behov for fransk og tysk, mens der blandt studerende på diplomingeniøruddannelsen og bygningskonstruktøruddannelsen især samler sig behov omkring tysk som tillægskompetence, og i mindre grad kinesisk og spansk. For at styrke motivationen for at tilegne sig andre sprog end engelsk som tillægskompetence er det hensigtsmæssigt tidligt at præcisere, hvilke sprog der er behov for inden for forskellige uddannelsesretninger. I et opfølgende fokusgruppeinterview med jurastuderende, som også er en del af hovedprojektet, pegede de på, at denne vejledning burde placeres allerede på gymnasieniveau. En oplagt mulighed er at tale om de forskellige professioners sproglige behov gennem hele uddannelsessystemet, så man får et mere nuanceret syn på sprog og internationalisering. Man kunne fx tale om, at det ikke kun er i udlandet, man vil komme til at møde andre sprog som del af ens

daglige arbejde. Eller man kunne udfordre det engelske sprogs hegemoniske position ved fx at forklare, at man ikke kan klare sig udelukkende med engelsk, hvis man skal kunne forstå nuancerne i en EU-dom på fransk eller fange meningen hen over forhandlingsbordet i sammenhænge, hvor engelsk er et fælles sprog for alle deltagere, men ikke nødvendigvis det foretrukne sprog. Væsentligt er det i alle tilfælde, at tiltag, der skal styrke sprog som tillægskompetence, baseres på såvel studierelevante og karrieremæssige behov knyttet til de enkelte uddannelser som på de studerendes motivation for at investere tid og energi i at udvikle sprogkompetencer som del af deres faglige identitet.

Slutnoter

- 1 Det totale antal spørgsmål varierer en smule, da partnerinstitutionerne har kunnet tilføje spørgsmål, de gerne ville have svar på i forbindelse med undersøgelsen. Spørgeskemaet kan besvares på dansk eller engelsk.
- 2 Listen består af: arabisk, dansk, engelsk, fransk, græsk, italiensk, japansk, kinesisk, latin, norsk, polsk, portugisisk, russisk, spansk, svensk, tyrkisk, tysk, andet/andre.

Litteratur

- Bojsen, H. (red.) (2018). *Hvis du ikke kan sproget...: Om flersprogethed og læring på RUC's sprogprofiler*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Kraft, K. (2020). Transience and tunnel esperanto: A study of multilingualism, work and relationship-building on a tunnel mining project. *International Journal of the Sociology of Language*, 264, 163-186.
- Larsen, S., Daryai-Hansen, P. & Holmen, A. (2016). Flersproget internationalisering på Københavns Universitet og Roskilde Universitet. *Sprogforum*, 62, 51-57.
- Lønsmann, D. (2011). Language ideologies in a Danish company with English as a corporate language: 'It has to be English'. *Journal of Multilingual & Multicultural Development*, 36 (4), 339-356.
- Mortensen, J. & Lønsmann, D. (red.) (2021). *The sociolinguistic complexity of international higher education: Student perspectives on language ideologies and social inclusion*. Studier i Parallelsproglighed, Københavnerstudier i Tosprogethed, bind C10. København: Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.
- Undervisningsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet (2017). *Strategi for styrkelse af fremmedsprog i uddannelsessystemet*. Lokaliseret 29. oktober 2021 på nccf.dk/fileadmin/NCCF/Dokumenter/strategi-for-styrkelse-af-fremmedsprog-i-uddannelsessystemet.pdf.